

نهمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش مطالعات پژوهشی حقوق ورزشی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار- کمیته حقوق ورزشی استان اصفهان- دانشگاه آزاد اسلامی-دهقان- فرمانداری دهقان
دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۲۷ بهمن ماه ۱۴۰۴ شماره نمایه: ۴۵۸۸۸۲ رده بندی کنگره: ج ۳۳۲۲۴

اصول حاکم بر مقررات، احکام و قوانین ورزشی در نظام حقوقی با

تأکید بر الزامات نوین حقوق ورزشی

محمدرضا مرادی ساسان قرمزی^۱ وحید پناه پوری

چکیده

نظام حقوقی ورزش در عصر معاصر، متأثر از تحولات گسترده اجتماعی، اقتصادی و نهادی، با چالش‌های نوینی در زمینه تنظیم مقررات، صدور احکام و اجرای قوانین ورزشی مواجه شده است. ورزش که در گذشته عمدتاً به عنوان فعالیتی آماتور و غیرانتفاعی شناخته می‌شد، امروزه به نهادی پیچیده با ساختارهای حرفه‌ای، منافع اقتصادی کلان و روابط حقوقی چندلایه تبدیل شده است. در چنین بستری، تبیین اصول حاکم بر مقررات، احکام و قوانین ورزشی از اهمیتی بنیادین برخوردار است؛ چراکه این اصول نقش راهبردی در تضمین عدالت ورزشی، حمایت از حقوق ذی‌نفعان و ایجاد انسجام در نظام حقوقی ورزش ایفا می‌کنند. این مقاله با رویکردی توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از روش تحقیق کتابخانه‌ای و تطبیقی، به بررسی اصول حاکم بر مقررات، احکام و قوانین ورزشی در نظام حقوقی می‌پردازد. در این راستا، اصول بنیادینی همچون اصل قانونی بودن، اصل عدالت و انصاف، اصل برابری و عدم تبعیض، اصل استقلال نهادهای ورزشی، اصل دادرسی منصفانه، اصل تناسب و اصل حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران مورد تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رعایت این اصول، شرط اساسی مشروعیت و کارآمدی نظام حقوقی ورزش محسوب می‌شود و بی‌توجهی به آن‌ها می‌تواند به تضعیف اعتماد عمومی، نقض حقوق ورزشکاران و بروز تعارض میان مقررات ورزشی و نظام حقوقی عمومی منجر گردد. در پایان، مقاله بر ضرورت بازاندیشی و تقویت چارچوب اصولی حاکم بر حقوق ورزشی، به‌ویژه در نظام‌های حقوقی ملی، تأکید می‌نماید.

واژگان کلیدی: حقوق ورزشی، مقررات ورزشی، اصول حقوقی، عدالت ورزشی، نظام حقوقی

^۱ نویسنده مسئول

مقدمه

ورزش در دنیای معاصر دیگر صرفاً یک فعالیت بدنی یا سرگرمی اجتماعی نیست، بلکه به نهادی چندبعدی با آثار حقوقی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی گسترده تبدیل شده است. گسترش ورزش حرفه‌ای، افزایش نقش رسانه‌ها، ورود سرمایه‌های کلان و جهانی‌شدن رقابت‌های ورزشی، موجب شکل‌گیری روابط پیچیده‌ای میان ورزشکاران، باشگاه‌ها، فدراسیون‌ها، دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی شده است. این روابط، به‌طور اجتناب‌ناپذیر، نیازمند تنظیم حقوقی دقیق و مبتنی بر اصول روشن و منسجم است.

در چنین شرایطی، مقررات، احکام و قوانین ورزشی به‌عنوان ابزارهای اصلی تنظیم نظم حقوقی ورزش، نقشی کلیدی ایفا می‌کنند. با این حال، ویژگی‌های خاص ورزش، از جمله ماهیت رقابتی، استقلال نهادی و ساختارهای خودتنظیم‌گر، موجب شده است که نظام حقوقی ورزش در بسیاری موارد با حقوق عمومی و خصوصی در تعامل، و گاه در تعارض، قرار گیرد. این وضعیت، ضرورت بررسی اصول حاکم بر مقررات و احکام ورزشی را دوچندان می‌سازد.

اصول حقوقی، به‌عنوان قواعد بنیادین و راهنما، چارچوب تفسیر و اجرای مقررات را مشخص می‌کنند و نقش اساسی در تضمین عدالت، پیش‌بینی‌پذیری و مشروعیت نظام حقوقی دارند. در حوزه حقوق ورزشی نیز، شناسایی و تحلیل اصول حاکم بر مقررات و احکام ورزشی، می‌تواند به ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری‌های حقوقی، کاهش تعارضات و حمایت مؤثر از حقوق ذی‌نفعان منجر شود. مقاله حاضر در پی آن است که با تمرکز بر اصول حاکم بر مقررات، احکام و قوانین ورزشی، جایگاه این اصول را در نظام حقوقی تبیین نموده و نقش آن‌ها را در سامان‌دهی حقوقی ورزش مورد بررسی قرار دهد.

فصل اول: کلیات و مبانی مفهومی حقوق ورزشی

۱-۱. مفهوم حقوق ورزشی

حقوق ورزشی شاخه‌ای از حقوق است که به تنظیم روابط حقوقی ناشی از فعالیت‌های ورزشی می‌پردازد. این شاخه حقوقی، مجموعه‌ای از قواعد، اصول و نهادها را در بر می‌گیرد که روابط میان ورزشکاران، مربیان، باشگاه‌ها، فدراسیون‌ها، تماشاگران، حامیان مالی و نهادهای دولتی و بین‌المللی را سامان‌دهی می‌کند. ویژگی میان‌رشته‌ای حقوق ورزشی موجب شده است که این حوزه در تعامل مستمر با حقوق مدنی، حقوق کیفری، حقوق اداری و حقوق بین‌الملل قرار گیرد.

۱-۲. جایگاه مقررات ورزشی در نظام حقوقی

مقررات ورزشی، اعم از آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های صادره از سوی نهادهای ورزشی، نقش مهمی در تنظیم رفتار کنشگران ورزشی دارند. این مقررات، هرچند غالباً توسط نهادهای غیردولتی تدوین می‌شوند، اما به دلیل آثار الزام‌آور خود، باید با اصول بنیادین نظام حقوقی سازگار باشند.

۱-۳. تمایز قوانین، مقررات و احکام ورزشی

قوانین ورزشی معمولاً توسط نهادهای قانون‌گذار ملی تصویب می‌شوند و از ضمانت اجرای عمومی برخوردارند، در حالی که مقررات ورزشی غالباً ماهیتی تخصصی و نهادی دارند. احکام ورزشی نیز نتیجه اعمال این قوانین و مقررات در قالب تصمیمات انضباطی، داوری یا قضایی هستند. تحلیل اصول حاکم بر این سه سطح، برای درک انسجام نظام حقوقی ورزش ضروری است.

فصل دوم: اصل قانونی بودن و حاکمیت قانون در حقوق ورزشی

۱-۲. مفهوم اصل قانونی بودن در نظام حقوقی

اصل قانونی بودن یکی از بنیادی‌ترین اصول حاکم بر نظام‌های حقوقی معاصر به‌شمار می‌رود و بیانگر آن است که اعمال قدرت عمومی و وضع الزام‌های حقوقی باید مبتنی بر قانون باشد. بر اساس این اصل، هیچ رفتار یا عملی نمی‌تواند بدون وجود نص قانونی قبلی، موجب ایجاد

مسئولیت، مجازات یا محرومیت برای اشخاص شود. اصل قانونی بودن نه تنها در حوزه حقوق کیفری، بلکه در تمامی شاخه‌های حقوق، از جمله حقوق اداری و حقوق خصوصی، نقش راهبردی ایفا می‌کند و ضامن امنیت حقوقی و پیش‌بینی‌پذیری رفتارهای حقوقی است. در حوزه حقوق ورزشی، اصل قانونی بودن اهمیتی مضاعف می‌یابد؛ زیرا مقررات و تصمیمات ورزشی غالباً توسط نهادهایی اتخاذ می‌شود که ماهیت غیردولتی دارند، اما آثار آن‌ها به‌طور مستقیم بر حقوق و آزادی‌های افراد تأثیر می‌گذارد. از این رو، التزام به اصل قانونی بودن، شرط اساسی مشروعیت و اعتبار مقررات و احکام ورزشی محسوب می‌شود.

۲-۲. اصل قانونی بودن در حقوق ورزشی

در حقوق ورزشی، اصل قانونی بودن اقتضا دارد که هرگونه الزام، محرومیت، مجازات یا محدودیت علیه ورزشکاران و سایر کنشگران ورزشی، مستند به قواعدی روشن، شفاف و از پیش تعیین شده باشد. به بیان دیگر، هیچ نهاد ورزشی نمی‌تواند خارج از چارچوب مقررات مصوب و اعلام شده، اقدام به صدور حکم یا اعمال ضمانت اجرا نماید.

با این حال، ویژگی‌های خاص نظام حقوقی ورزش، از جمله استقلال نهادهای ورزشی و خودتنظیم‌گری، موجب شده است که اجرای اصل قانونی بودن در این حوزه با چالش‌هایی مواجه شود. بسیاری از مقررات ورزشی در قالب آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های داخلی فدراسیون‌ها تدوین می‌شوند که گاه از شفافیت و انسجام لازم برخوردار نیستند. این امر می‌تواند زمینه‌ساز تفسیرهای موسع، اعمال سلیقه و در نهایت نقض حقوق افراد شود.

۲-۳. قلمرو اصل قانونی بودن در مقررات ورزشی

قلمرو اصل قانونی بودن در حقوق ورزشی، شامل تمامی مراحل وضع، تفسیر و اجرای مقررات ورزشی می‌شود. در مرحله وضع مقررات، این اصل ایجاب می‌کند که قواعد ورزشی با رعایت سلسله‌مراتب هنجاری و در چارچوب قوانین بالادستی تدوین شوند. در مرحله تفسیر، نهادهای رسیدگی‌کننده مکلف‌اند مقررات را به گونه‌ای تفسیر کنند که بیشترین انطباق را با حقوق بنیادین افراد داشته باشد. در مرحله اجرا نیز، اصل قانونی بودن اقتضا دارد که احکام ورزشی صرفاً در

حدود اختیارات قانونی نهاد صادرکننده اجرا شوند و از اعمال ضمانت اجرای خودسرانه یا خارج از چارچوب مقررات اجتناب گردد. رعایت این اصل، نقش مهمی در تضمین عدالت و اعتماد عمومی به نظام حقوقی ورزش دارد.

۴-۲. اصل حاکمیت قانون و جایگاه آن در حقوق ورزشی

اصل حاکمیت قانون مکمل اصل قانونی بودن است و بیانگر آن است که تمامی اشخاص و نهادها، اعم از دولتی و غیردولتی، در برابر قانون مساوی‌اند و هیچ‌کس فراتر از قانون قرار ندارد. در حقوق ورزشی، اصل حاکمیت قانون به این معناست که نهادهای ورزشی، علی‌رغم برخورداری از استقلال سازمانی، نمی‌توانند خارج از چارچوب قانون عمل کنند یا خود را از نظارت حقوقی مصون بدانند. حاکمیت قانون در ورزش مستلزم آن است که مقررات ورزشی با اصول بنیادین حقوقی، از جمله عدالت، برابری و دادرسی منصفانه، سازگار باشد. همچنین، تصمیمات نهادهای ورزشی باید قابلیت نظارت و کنترل قضایی یا شبه‌قضایی را داشته باشند تا از خودکامگی نهادی جلوگیری شود.

۵-۲. تعارض استقلال نهادهای ورزشی با اصل حاکمیت قانون

یکی از چالش‌های اساسی حقوق ورزشی، تعارض میان استقلال نهادهای ورزشی و اصل حاکمیت قانون است. نهادهای ورزشی بین‌المللی و ملی، با استناد به اصل استقلال ورزش، گاه از پذیرش نظارت نهادهای قضایی داخلی امتناع می‌کنند. این رویکرد می‌تواند منجر به ایجاد نوعی «نظام حقوقی موازی» شود که در آن، حقوق افراد در برابر تصمیمات ورزشی به‌طور کامل تضمین نمی‌شود. در عین حال، استقلال نهادهای ورزشی به‌عنوان یک اصل پذیرفته‌شده، نباید بهانه‌ای برای نقض اصول بنیادین حقوقی باشد. توازن میان استقلال نهادی و حاکمیت قانون، از مهم‌ترین الزامات توسعه حقوق ورزشی در عصر نوین محسوب می‌شود.

۶-۲ نقش دیوان داوری ورزش در تحقق اصل قانونی بودن

دیوان داوری ورزش به‌عنوان مرجع عالی حل‌وفصل اختلافات ورزشی، نقش مهمی در تفسیر و اجرای اصل قانونی بودن در حقوق ورزشی ایفا می‌کند. آرای این دیوان نشان می‌دهد که هرچند

مقررات ورزشی از ویژگی‌های خاصی برخوردارند، اما باید با اصول کلی حقوق و موازین دادرسی منصفانه سازگار باشند. دیوان داور ورزش در بسیاری از آراء بر ضرورت شفافیت مقررات، رعایت حقوق دفاعی و تناسب میان تخلف و مجازات تأکید کرده است. این رویه‌ها می‌توانند به‌عنوان الگویی برای نهادهای ورزشی ملی در تضمین حاکمیت قانون مورد استفاده قرار گیرند.

۷-۲. ارزیابی اصل قانونی بودن در نظام حقوقی ایران

در نظام حقوقی ایران، اصل قانونی بودن به‌عنوان یکی از اصول بنیادین حقوقی مورد پذیرش قرار گرفته است. با این حال، در حوزه حقوق ورزشی، خلأهای تقنینی و پراکندگی مقررات موجب شده است که اجرای این اصل با چالش‌هایی همراه باشد. نبود قانون جامع حقوق ورزشی و اتکای گسترده به آیین‌نامه‌های داخلی فدراسیون‌ها، می‌تواند زمینه‌ساز نقض اصل قانونی بودن گردد. از این‌رو، تدوین چارچوب‌های قانونی شفاف و تقویت نظارت حقوقی بر مقررات ورزشی، از الزامات اساسی تحقق حاکمیت قانون در ورزش ایران محسوب می‌شود.

فصل سوم: اصل عدالت، انصاف و تناسب در احکام ورزش

۱-۳. مفهوم عدالت و انصاف در نظام حقوقی

عدالت و انصاف از مفاهیم بنیادین حقوق محسوب می‌شوند که در تمامی شاخه‌های حقوقی، به‌عنوان معیار ارزیابی مشروعیت و مقبولیت قواعد و تصمیمات حقوقی مطرح هستند. عدالت به‌طور کلی به معنای رعایت تعادل، برابری و اعطای حق به ذی‌حق است، در حالی که انصاف به‌عنوان مکمل عدالت، امکان تعدیل قواعد خشک حقوقی را در جهت تحقق نتایج منصفانه فراهم می‌سازد. در نظام‌های حقوقی معاصر، عدالت و انصاف نه‌تنها به‌عنوان مفاهیمی اخلاقی، بلکه به‌عنوان اصولی حقوقی با آثار الزام‌آور شناخته می‌شوند. این اصول نقش راهبردی در تفسیر قوانین، صدور احکام و تعیین ضمانت اجراها ایفا می‌کنند و مانع از اعمال تصمیمات خودسرانه یا نامتناسب می‌شوند.

۲-۳. جایگاه اصل عدالت و انصاف در حقوق ورزشی

حقوق ورزشی به دلیل ماهیت خاص خود، بیش از بسیاری از شاخه‌های حقوقی نیازمند توجه به اصل عدالت و انصاف است. رقابت ورزشی، فشارهای روانی، شرایط جسمانی ورزشکاران و ساختارهای سلسله‌مراتبی نهادهای ورزشی، زمینه‌ساز بروز تصمیماتی می‌شود که در صورت فقدان معیارهای عادلانه، می‌تواند منجر به تضییع حقوق افراد گردد. اصل عدالت در حقوق ورزشی اقتضا دارد که تمامی کنشگران ورزشی، بدون تبعیض و بر اساس معیارهای برابر، مشمول مقررات و احکام قرار گیرند. اصل انصاف نیز ایجاب می‌کند که در اعمال مقررات، شرایط خاص هر پرونده، از جمله وضعیت فردی ورزشکار، شدت تخلف و آثار آن، مورد توجه قرار گیرد

۳-۳. مفهوم اصل تناسب در احکام ورزشی

اصل تناسب یکی از جلوه‌های عینی تحقق عدالت و انصاف در نظام حقوقی است. بر اساس این اصل، میان تخلف ارتكابی و ضمانت اجرای اعمال شده باید تناسب منطقی و معقول وجود داشته باشد. اعمال مجازات‌های شدید برای تخلفات خفیف یا بالعکس، نقض آشکار اصل تناسب و در نتیجه خدشه به عدالت محسوب می‌شود. در حقوق ورزشی، اصل تناسب اهمیتی دوچندان دارد؛ زیرا احکام ورزشی می‌توانند آثار گسترده‌ای بر زندگی حرفه‌ای، اجتماعی و اقتصادی ورزشکاران داشته باشند. محرومیت‌های طولانی‌مدت، جرایم مالی سنگین و محرومیت از رقابت‌های بین‌المللی، از جمله ضمانت‌اجراهایی هستند که در صورت عدم تناسب، می‌توانند غیرمنصفانه تلقی شوند.

۴-۳. عدالت رویه‌ای و عدالت ماهوی در رسیدگی‌های ورزشی

عدالت در حقوق ورزشی را می‌توان به دو بعد عدالت رویه‌ای و عدالت ماهوی تقسیم کرد. عدالت رویه‌ای ناظر بر رعایت تشریفات دادرسی منصفانه، از جمله حق دفاع، حق استماع و بی‌طرفی مرجع رسیدگی است. عدالت ماهوی نیز به محتوای تصمیمات و احکام صادره مربوط می‌شود و بر تناسب و منصفانه‌بودن نتیجه رسیدگی تأکید دارد. رعایت هم‌زمان این دو بعد

عدالت، شرط اساسی مشروعیت احکام ورزشی است. حتی اگر تشریفات دادرسی به درستی رعایت شده باشد، صدور حکمی نامتناسب یا ناعادلانه می تواند موجب نقض حقوق بنیادین افراد گردد.

۳-۵. نقش انصاف در تفسیر مقررات ورزشی

انصاف نقش مهمی در تفسیر مقررات ایفا می کند. مراجع رسیدگی ورزشی می توانند با استناد به انصاف، از تفسیرهای سخت گیرانه و غیرمنصفانه اجتناب کرده و تفسیری اتخاذ کنند که بیشترین حمایت را از حقوق اشخاص به عمل آورد. البته، اعمال انصاف نباید به گونه ای باشد که به نقض اصل قانونی بودن یا ایجاد بی ثباتی در نظام حقوقی ورزش منجر شود. توازن میان انصاف و قطعیت حقوقی، یکی از چالش های اساسی در تفسیر مقررات ورزشی است.

۳-۶. اصل تناسب در رویه دیوان داور ورزش

دیوان داور ورزش در آرای متعدد خود، بر رعایت اصل تناسب در احکام ورزشی تأکید کرده است. این دیوان در مواردی که مجازات اعمال شده را نامتناسب تشخیص داده، اقدام به تعدیل یا لغو آن نموده است. چنین رویه هایی نشان دهنده نقش کلیدی اصل تناسب در تضمین عدالت ورزشی در سطح بین المللی است. رویه دیوان داور ورزش می تواند به عنوان مرجع تفسیری مهمی برای نهادهای ورزشی ملی مورد استفاده قرار گیرد و به ارتقای استانداردهای عدالت در رسیدگی های ورزشی کمک نماید.

۳-۷. چالش های تحقق عدالت و تناسب در نظام حقوقی ورزش ایران

در نظام حقوقی ورزش ایران، تحقق کامل اصل عدالت، انصاف و تناسب با چالش هایی مواجه است. پراکندگی مقررات، فقدان رویه های شفاف و محدودیت دسترسی به مراجع مستقل رسیدگی، از جمله عواملی هستند که می توانند مانع اجرای مؤثر این اصول شوند. علاوه بر این، گاه اعمال مجازات های انضباطی بدون توجه کافی به شرایط خاص پرونده، موجب خدشه به اصل تناسب می شود. رفع این چالش ها مستلزم اصلاح مقررات، آموزش تخصصی مراجع رسیدگی و تقویت نظارت حقوقی بر تصمیمات ورزشی است.

فصل چهارم: اصل دادرسی منصفانه و استقلال مراجع رسیدگی ورزشی

۴-۱. مفهوم اصل دادرسی منصفانه در نظام حقوقی

اصل دادرسی منصفانه یکی از اصول بنیادین حقوق معاصر است که ریشه در حقوق بشر و حاکمیت قانون دارد. این اصل تضمین می‌کند که هر شخص در صورت طرح دعوا یا اتهام، از رسیدگی عادلانه، بی‌طرفانه و منصفانه برخوردار شود. دادرسی منصفانه صرفاً ناظر بر نتیجه رسیدگی نیست، بلکه فرآیند رسیدگی، تشریفات، حقوق دفاعی و کیفیت تصمیم‌گیری را نیز در بر می‌گیرد. در اسناد بین‌المللی حقوق بشر، از جمله میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، حق برخورداری از دادرسی منصفانه به‌عنوان یکی از حقوق بنیادین انسان به رسمیت شناخته شده است. این اصل در تمامی نظام‌های حقوقی، اعم از ملی و فراملی، نقش محوری در تضمین عدالت و مشروعیت تصمیمات قضایی ایفا می‌کند.

۴-۲. جایگاه اصل دادرسی منصفانه در حقوق ورزشی

حقوق ورزشی به دلیل ماهیت خاص و ساختار نهادی خود، با چالش‌های ویژه‌ای در تحقق اصل دادرسی منصفانه مواجه است. رسیدگی به اختلافات و تخلفات ورزشی غالباً توسط مراجع شبه‌قضایی و انضباطی انجام می‌شود که خارج از نظام قضایی رسمی فعالیت می‌کنند. با این حال، آثار تصمیمات این مراجع می‌تواند به اندازه احکام قضایی، یا حتی بیش از آن، بر حقوق و منافع افراد تأثیرگذار باشد. اصل دادرسی منصفانه در حقوق ورزشی اقتضا دارد که رسیدگی‌ها به گونه‌ای انجام شود که حقوق دفاعی ورزشکاران و سایر اشخاص ذی‌نفع به‌طور کامل رعایت گردد. عدم رعایت این اصل می‌تواند منجر به نقض حقوق بنیادین و تضعیف اعتماد به نظام حقوقی ورزش شود.

۴-۳. مؤلفه‌های دادرسی منصفانه در رسیدگی‌های ورزشی

دادرسی منصفانه در حقوق ورزشی شامل مجموعه‌ای از مؤلفه‌هاست که رعایت آن‌ها شرط اساسی اعتبار احکام ورزشی محسوب می‌شود. مهم‌ترین این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: حق دسترسی به مرجع رسیدگی صالح، حق آگاهی از اتهام، حق دفاع مؤثر، حق استماع، حق برخورداری از

رسیدگی در مهلت معقول و حق صدور رأی مستدل و مستند. علاوه بر این، بی‌طرفی و استقلال مرجع رسیدگی از ارکان اساسی دادرسی منصفانه به‌شمار می‌رود. هرگونه شائبه جانبداری، تعارض منافع یا نفوذ نهادی می‌تواند اعتبار رسیدگی را مخدوش سازد.

۴-۴. استقلال مراجع رسیدگی ورزشی

استقلال مراجع رسیدگی ورزشی به معنای آزادی آن‌ها از هرگونه فشار، نفوذ یا مداخله غیرقانونی در فرآیند تصمیم‌گیری است. این استقلال باید هم از حیث ساختاری و هم از حیث عملکردی تأمین شود. مراجع رسیدگی ورزشی نباید تحت تأثیر منافع سازمانی فدراسیون‌ها، باشگاه‌ها یا نهادهای بالادستی قرار گیرند. در بسیاری از نظام‌های ورزشی، مراجع انضباطی و دآوری در درون ساختار فدراسیون‌ها فعالیت می‌کنند. این وضعیت، اگرچه از منظر کارآمدی قابل توجیه است، اما می‌تواند زمینه‌ساز تضعیف استقلال و بی‌طرفی این مراجع شود. از این‌رو، طراحی سازوکارهای نهادی برای تضمین استقلال آن‌ها ضروری است.

۴-۵. اصل بی‌طرفی در رسیدگی‌های ورزشی

بی‌طرفی یکی از جلوه‌های عینی استقلال مراجع رسیدگی ورزشی است. مرجع رسیدگی باید بدون پیش‌داوری، جانبداری یا منافع شخصی، به اختلاف یا تخلف ورزشی رسیدگی کند. بی‌طرفی نه تنها باید در عمل وجود داشته باشد، بلکه باید در ظاهر نیز برای طرفین دعوا قابل مشاهده باشد. هرگونه ارتباط سازمانی، مالی یا شخصی میان اعضای مرجع رسیدگی و طرفین دعوا می‌تواند شائبه بی‌طرفی را ایجاد کند. در چنین مواردی، کناره‌گیری اعضای ذی‌نفع از رسیدگی، یکی از راهکارهای حفظ دادرسی منصفانه است.

۴-۶. نقش دیوان دآوری ورزش در تضمین دادرسی منصفانه

دیوان دآوری ورزش به‌عنوان عالی‌ترین مرجع حل‌وفصل اختلافات ورزشی در سطح بین‌المللی، نقش مهمی در تبیین و توسعه استانداردهای دادرسی منصفانه ایفا کرده است. این دیوان در آرای متعدد خود، بر رعایت حقوق دفاعی، شفافیت رسیدگی و استقلال مراجع بدوی تأکید نموده است. رویه دیوان دآوری ورزش نشان می‌دهد که حتی نهادهای ورزشی مستقل نیز مکلف‌اند اصول

بنیادین دادرسی منصفانه را رعایت کنند و نمی‌توانند به بهانه خودمختاری ورزشی، از این اصول عدول نمایند.

۴-۷. چالش‌های دادرسی منصفانه در نظام حقوقی ورزش ایران
در نظام حقوقی ورزش ایران، تحقق کامل اصل دادرسی منصفانه با موانعی مواجه است. وابستگی ساختاری مراجع رسیدگی به فدراسیون‌ها، محدودیت دسترسی به وکیل متخصص و نبود رویه‌های شفاف رسیدگی، از جمله چالش‌های موجود در این حوزه به‌شمار می‌روند. تقویت استقلال نهادهای مراجع رسیدگی، تدوین آیین‌نامه‌های شفاف دادرسی و آموزش حقوقی اعضای این مراجع، می‌تواند نقش مهمی در ارتقای دادرسی منصفانه در نظام حقوقی ورزش ایران ایفا کند.

فصل پنجم: اصل حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران

۵-۱. مفهوم حقوق بنیادین و جایگاه آن در نظام حقوقی
حقوق بنیادین به مجموعه‌ای از حقوق ذاتی و غیرقابل سلب انسان اطلاق می‌شود که به‌منظور حفظ کرامت انسانی، آزادی‌های اساسی و امنیت فردی به رسمیت شناخته شده‌اند. این حقوق، که ریشه در اسناد بین‌المللی حقوق بشر و اصول بنیادین حقوق داخلی دارند، شامل حق حیات، حق آزادی، حق برابری، حق کرامت انسانی، حق دادخواهی عادلانه و حق برخورداری از شرایط منصفانه زندگی و کار می‌شوند. در نظام‌های حقوقی معاصر، حقوق بنیادین نه تنها به‌عنوان ارزش‌های اخلاقی، بلکه به‌عنوان قواعد الزام‌آور حقوقی شناخته می‌شوند که تمامی نهادها و اشخاص، اعم از دولتی و غیردولتی، مکلف به رعایت آن‌ها هستند. این رویکرد، تأثیر مستقیمی بر حوزه‌های تخصصی حقوق، از جمله حقوق ورزشی، داشته است.

۵-۲. ورزشکار به‌عنوان دارنده حقوق بنیادین
ورزشکار، پیش از آن‌که یک کنشگر حرفه‌ای در عرصه ورزش باشد، انسانی است برخوردار از حقوق بنیادین. حرفه‌ای‌شدن ورزش و وابستگی معیشتی ورزشکاران به فعالیت‌های ورزشی، نباید بهانه‌ای برای محدودسازی یا نادیده‌گرفتن حقوق بنیادین آنان باشد. در بسیاری از موارد،

ورزشکاران به دلیل موقعیت نابرابر قدرت در برابر باشگاه‌ها، فدراسیون‌ها و نهادهای ورزشی، در معرض نقض حقوق بنیادین خود قرار می‌گیرند. از این‌رو، اصل حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران، به عنوان یکی از اصول اساسی حقوق ورزشی، نقش مهمی در ایجاد توازن میان الزامات حرفه‌ای ورزش و حقوق انسانی افراد ایفا می‌کند.

۳-۵. ابعاد حقوق بنیادین ورزشکاران

حقوق بنیادین ورزشکاران دارای ابعاد متنوعی است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: حق کرامت انسانی، حق برابری و عدم تبعیض، حق سلامت جسمی و روانی، حق آزادی شغلی، حق حریم خصوصی و حق دادخواهی منصفانه. حق کرامت انسانی اقتضا دارد که ورزشکاران در تمامی مراحل فعالیت ورزشی، از تمرین و رقابت گرفته تا رسیدگی‌های انضباطی، با احترام و شأن انسانی مورد رفتار قرار گیرند. هرگونه رفتار تحقیرآمیز، تبعیض‌آمیز یا غیرانسانی، نقض آشکار این حق محسوب می‌شود.

۴-۵. حق برابری و عدم تبعیض در ورزش

اصل برابری و عدم تبعیض یکی از ارکان اساسی حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران است. این اصل اقتضا دارد که تمامی ورزشکاران، بدون توجه به جنسیت، نژاد، مذهب، ملیت یا وضعیت اقتصادی، از فرصت‌ها و حمایت‌های برابر برخوردار باشند. در حقوق ورزشی، تبعیض می‌تواند اشکال گوناگونی به خود بگیرد؛ از تبعیض در انتخاب تیم‌ها و امکانات تمرینی گرفته تا تبعیض در رسیدگی‌های انضباطی و صدور احکام. مقابله با این پدیده مستلزم تدوین مقررات شفاف و اعمال نظارت مؤثر بر عملکرد نهادهای ورزشی است.

۵-۵. حق سلامت و ایمنی ورزشکاران

حق سلامت جسمی و روانی از مهم‌ترین حقوق بنیادین ورزشکاران به‌شمار می‌رود. فعالیت‌های ورزشی، به‌ویژه در سطح حرفه‌ای، با خطرات جسمانی و فشارهای روانی قابل توجهی همراه است. نهادهای ورزشی، باشگاه‌ها و مربیان مکلف‌اند با اتخاذ تدابیر پیشگیرانه، از سلامت ورزشکاران حمایت کنند. بی‌توجهی به استانداردهای ایمنی، اجبار ورزشکاران به تمرین یا رقابت

در شرایط نامناسب و اعمال فشارهای غیرمنطقی، می‌تواند نقض حق سلامت تلقی شود. حمایت از این حق، مستلزم ایجاد سازوکارهای نظارتی و مسئولیت‌پذیری حقوقی نهادهای ذی‌ربط است

۵-۶. حق حریم خصوصی و کرامت حرفه‌ای ورزشکاران

ورزشکاران، علی‌رغم حضور در عرصه عمومی و رسانه‌ای، از حق حریم خصوصی برخوردارند. مداخلات غیرضروری در زندگی شخصی، انتشار اطلاعات خصوصی یا اعمال نظارت‌های نامتناسب، می‌تواند به نقض این حق منجر شود. در برخی حوزه‌ها، مانند کنترل‌های ضد دوپینگ، تعارض میان الزامات نظارتی و حق حریم خصوصی ورزشکاران مطرح می‌شود. حل این تعارض مستلزم رعایت اصل تناسب و تضمین حداقل مداخله ممکن در حقوق فردی ورزشکاران است.

۵-۷. حق دادخواهی و حمایت‌های رویه‌ای

حق دادخواهی و دسترسی به مرجع رسیدگی منصفانه، یکی از مهم‌ترین جلوه‌های حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران است. ورزشکاران باید امکان اعتراض مؤثر به تصمیمات نهادهای ورزشی را داشته باشند و از حق دفاع، استماع و رسیدگی بی‌طرفانه برخوردار شوند. وجود مراجع مستقل رسیدگی و امکان تجدیدنظر در احکام ورزشی، نقش مهمی در تضمین این حق ایفا می‌کند. فقدان چنین سازوکارهایی می‌تواند منجر به نقض جدی حقوق بنیادین ورزشکاران شود.

۵-۸. چالش‌های حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران در نظام حقوقی ایران

در نظام حقوقی ورزش ایران، حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران با چالش‌هایی مواجه است. نبود قانون جامع حقوق ورزشی، وابستگی ساختاری نهادهای رسیدگی و محدودیت آگاهی حقوقی ورزشکاران، از جمله موانع تحقق کامل این اصل به‌شمار می‌روند. تقویت آموزش حقوقی، تدوین مقررات حمایتی شفاف و ایجاد مراجع مستقل رسیدگی، می‌تواند نقش مهمی در ارتقای حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران ایفا کند.

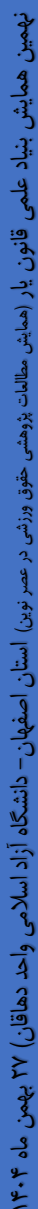

نتیجه گیری

تحولات گسترده و شتابان ورزش در عصر نوین، موجب شکل گیری روابط حقوقی پیچیده و چندلایه‌ای شده است که پاسخ‌گویی به آن‌ها مستلزم توسعه و تعمیق نظام حقوقی ورزش است. حقوق ورزشی، به عنوان شاخه‌ای نوظهور و میان‌رشته‌ای از علم حقوق، در این بستر نقش اساسی در تنظیم مقررات، صدور احکام و تضمین عدالت در فعالیت‌های ورزشی ایفا می‌کند. مقاله حاضر با تمرکز بر اصول حاکم بر مقررات، احکام و قوانین ورزشی در نظام حقوقی، تلاش نمود تا چارچوبی نظری و تحلیلی برای درک بهتر مبانی حقوق ورزشی در عصر معاصر ارائه دهد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اصولی نظیر اصل قانونی بودن، حاکمیت قانون، عدالت، انصاف، تناسب، دادرسی منصفانه و حمایت از حقوق بنیادین ورزشکاران، ستون‌های اصلی نظام حقوقی ورزش را تشکیل می‌دهند. رعایت این اصول نه تنها شرط مشروعیت مقررات و احکام ورزشی است، بلکه نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد اعتماد عمومی، تضمین رقابت منصفانه و حمایت از کرامت انسانی در ورزش ایفا می‌کند. هرگونه عدول از این اصول می‌تواند به تضعیف نظم حقوقی ورزش و افزایش تعارضات حقوقی منجر شود.

بررسی اصل قانونی بودن و حاکمیت قانون در حقوق ورزشی نشان داد که علی‌رغم استقلال نهادی نهادهای ورزشی، این نهادها نمی‌توانند خود را فراتر از چارچوب‌های حقوقی عمومی تصور کنند. مقررات ورزشی، هرچند دارای ویژگی‌های تخصصی هستند، باید با اصول بنیادین نظام حقوقی سازگار باشند. فقدان شفافیت در وضع مقررات و اعمال ضمانت اجرای نامستند، از جمله عواملی است که می‌تواند اصل قانونی بودن را در حقوق ورزشی با چالش مواجه سازد.

تحلیل اصل عدالت، انصاف و تناسب در احکام ورزشی نیز نشان داد که این اصول نقش کلیدی در تضمین مشروعیت تصمیمات ورزشی دارند. احکام ورزشی، به ویژه در حوزه انضباطی، باید به گونه‌ای صادر شوند که میان تخلف ارتكابی و مجازات اعمال شده تناسب منطقی وجود داشته باشد. رعایت انصاف در تفسیر مقررات و توجه به شرایط خاص هر پرونده، می‌تواند از صدور احکام نامتناسب و ناعادلانه جلوگیری نماید.

15

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

- کاتوزیان، ناصر. (۱۳۹۳). قواعد عمومی قراردادها. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- کاتوزیان، ناصر. (۱۳۹۲). مسئولیت مدنی (الزام‌های خارج از قرارداد). تهران: گنج دانش.
- صفایی، سید حسین. (۱۳۹۴). مسئولیت مدنی. تهران: میزان.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۹۲). ترمینولوژی حقوق. تهران: گنج دانش.
- اردبیلی، محمدعلی. (۱۳۹۵). حقوق جزای عمومی. تهران: میزان.
- آشوری، محمد. (۱۳۹۳). حقوق کیفری اختصاصی. تهران: میزان.
- بیات، عبدالحسین. (۱۳۹۶). حقوق ورزشی (مبانی، مسئولیت‌ها و حل اختلافات). تهران: سمت.
- موسوی، سیدمجتبی. (۱۳۹۶). دآوری و حل اختلافات ورزشی. تهران: جنگل.
- دهقان، حسن. (۱۳۹۸). «مسئولیت مدنی ناشی از فعالیت‌های ورزشی». فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، ۲۰(۳)، ۱۲۱-۱۴۸.
- رضایی، محمد. (۱۳۹۹). «تحلیل اصل تناسب در احکام انضباطی ورزشی». فصلنامه حقوق ورزشی، ۵(۲)، ۶۵-۹۲.
- قاسمی، علی؛ حسینی، رضا. (۱۴۰۰). «جایگاه دیوان دآوری ورزش در نظام حل اختلافات ورزشی». مجله مطالعات حقوق تطبیقی، ۱۲(۱)، ۸۷-۱۱۵.
- حمودی، احمد. (۱۳۹۷). «حقوق بشر و ورزش حرفه‌ای». مجله حقوقی دادگستر، ۹(۴)، ۵۵-۸۰.
- زارعی، مهدی. (۱۳۹۸). «تحلیل اصول حاکم بر حقوق ورزشی در ایران». فصلنامه دانش حقوقی، ۱۴(۲)، ۳۳-۵۸.

- شریفی، حسین. (۱۴۰۰). «چالش‌های حقوقی حکمرانی ورزشی در ایران». فصلنامه مدیریت و حقوق ورزش، ۱۶(۱)،
- وزارت ورزش و جوانان. (۱۴۰۰). مجموعه قوانین و مقررات ورزشی جمهوری اسلامی ایران. تهران: دفتر حقوقی وزارت ورزش.
- کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۹). آیین‌نامه‌ها و مقررات انضباطی ورزشی. تهران.

ب) منابع بین‌المللی

- McArdle, D. (۲۰۱۸). Sports Law. London: Routledge.
- Gardiner, S. et al. (۲۰۱۹). Sports Law. Oxford: Oxford University Press.
- Mitten, M. et al. (۲۰۲۰). Sports Law and Regulation. New York: Wolters Kluwer.
- Court of Arbitration for Sport (CAS). (۲۰۲۱). Code of Sports-related Arbitration. Lausanne.
- World Anti-Doping Agency (WADA). (۲۰۲۱). World Anti-Doping Code. Montreal.
- United Nations. (۱۹۶۶). International Covenant on Civil and Political Rights.

نهمین همایش بنیاد علم و قانون یار

(اصفهان - دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان) ۲۷ بهمن ۱۴۰۴

نهمین همایش علمی

مطالعات پژوهشی حقوق ورزشی در عصر نوین

استاد اصفهانی، شهرستان دهقان
دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان
سالن اجتماعات شهید بهشتی
۱۴۰۴/۱۱/۲۷

راشتم اصفهانی برگزار کردند
با محضر کمیته حقوق ورزشی
بنیاد علم و قانون یار

دیراجرای همایش: مجرمضامیر

۰۹۱۲۰۳۶۱۸۰۸

محورهای پذیرش مقاله:

۱. موضوعات مرتبط با قوانین و حقوق ورزشی
۲. مطالعات فقهی و اسلامی در راستای علوم ورزشی
۳. جدیدترین یافته های علمی در زمینه های مختلف ورزشی
۴. اصول حاکم بر مقررات، احکام و قوانین ورزشی در نظام حقوقی

ارسال فایل ورد مقاله (به همراه شماره تماس) به ایمیل Ghanonyar@yahoo.com

یا ارسال از طریق ایتا، واتس آپ به شماره ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

CIVILICA

DRJI

MENDELEY

دبیرخانه مرکزی همایش ۵۲۶ و ۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹ واحد صدور گواهی نامه ۸۴ و ۲۱۴۴۴۴۱۷۶۴

سایت اطلاع رسانی همایش های موسسه قانون یار www.Ghanonyar.ir

نهمین همایش بنیاد علم و قانون یار (همایش مطالعات پژوهشی حقوق ورزشی در عصر نوین) استان اصفهان - دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان ۲۷ بهمن ماه ۱۴۰۴